

STAV, MOŽNOSTI A LIMITY ROZVOJE ČESKÉ EKONOMIKY

Zdeněk Rosenberg

Prezentováno na Socioekonomickém výboru
Rady vlády pro udržitelný rozvoj

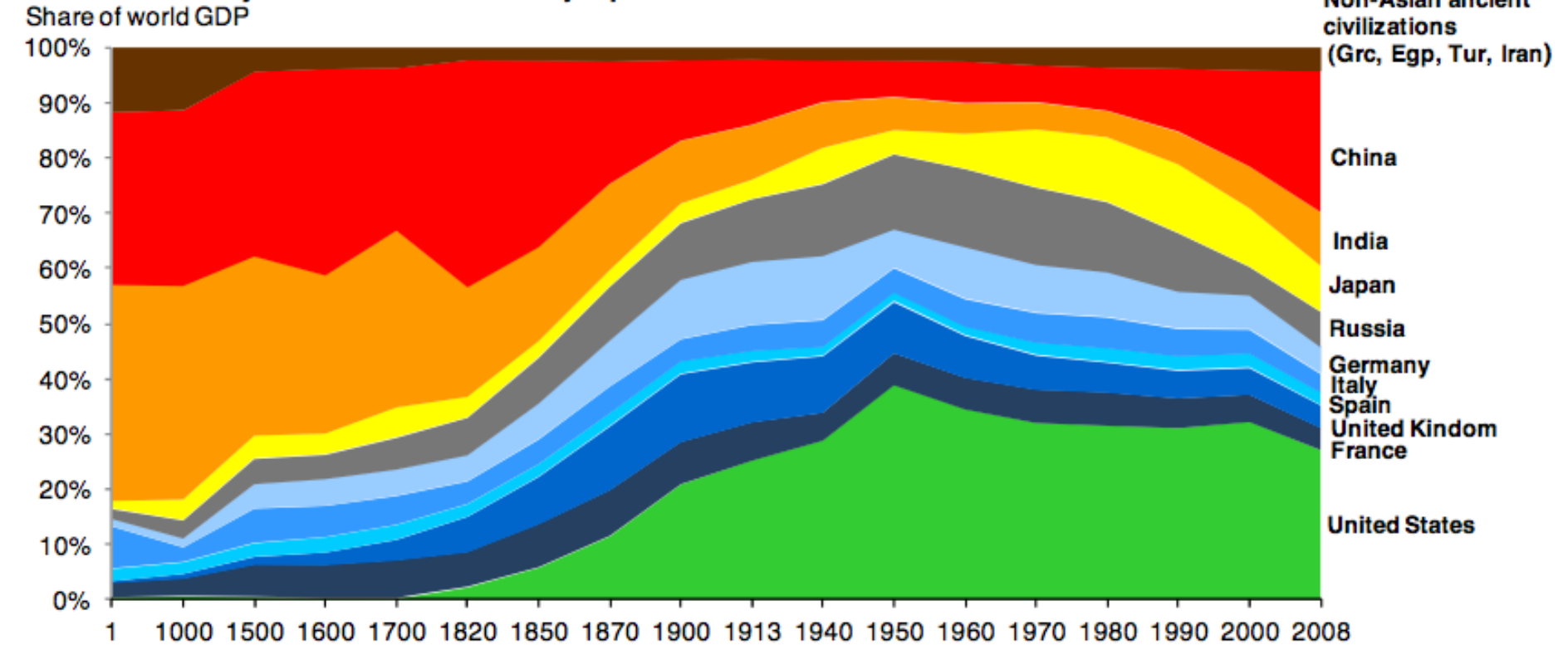
Praha
27. září 2017

Osnova

- Širší souvislosti
- Specifika a aktuální situace ČR
- Mezinárodní srovnání a vztahy
- Vybrané příležitosti a problematické oblasti
 - Podpora vědy a vzdělání
 - Příležitost jménem Blockchain
 - Zdraví
 - Stárnutí populace

Širší souvislosti

Economic history of China and other major powers

Source: "Statistics on World Population, GDP and Per Capita GDP, 1-2008 AD", Angus Maddison, University of Groningen.

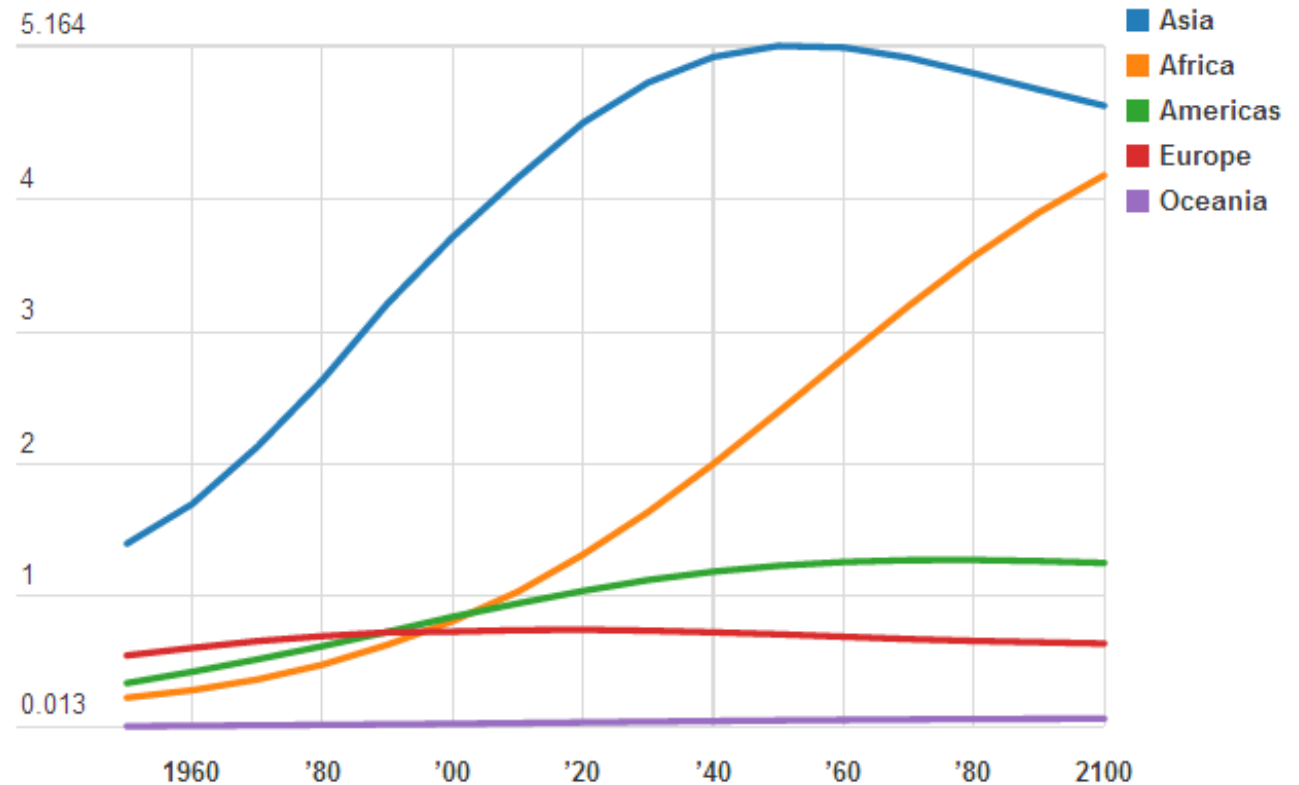
- Podíl na světovém HDP byl až do nástupu průmyslové revoluce určován převážně velikostí populace.
- Globalizace podporuje návrat k tomuto stavu.

Populační predikce

Projekce
obyvatelstva
České republiky
do roku 2100
(ČSÚ, 2013)
počítá v roce
2001 s populací
7,684 mil.

Pro dlouhodobou
spolupráci vidím
perspektivně
lidnaté země.

UN population forecasts in billions

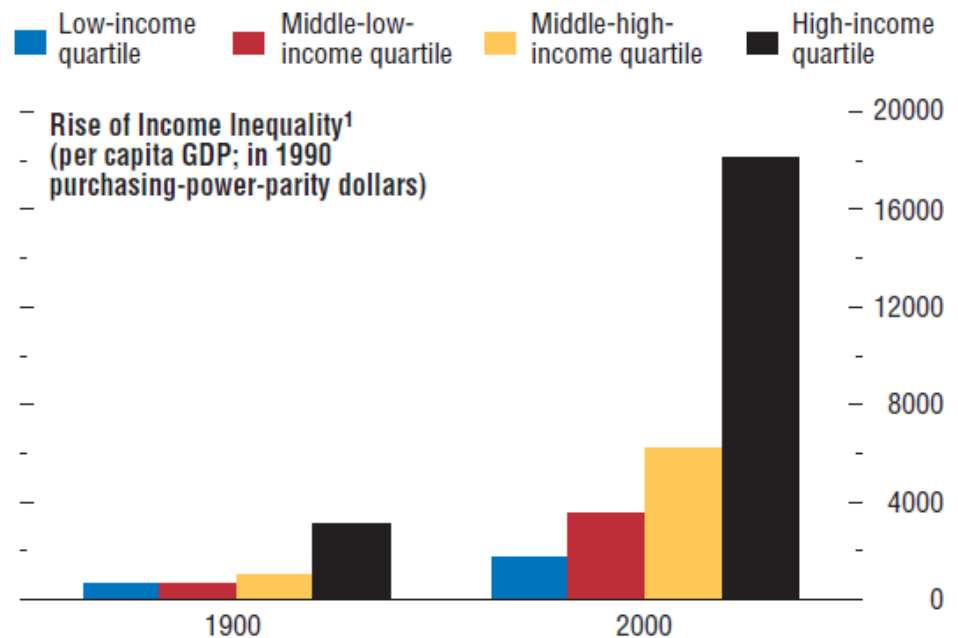

Created with [Datawrapper](#)

Source: [United Nations](#)

Dlouhodobý výhled

- Ekonomická síla i kulturní role Evropy vzhledem ke zbytku světa bude nutně klesat.
- Dlouhodobě se na rozdíl od minulosti očekává konvergence ekonomické úrovně. Čelní postavení je ale možné správnou hospodářskou politikou bránit.

Zdroj: IMF, World Economic Outlook, May 2000 - Chapter V: The World Economy in the Twentieth Century.

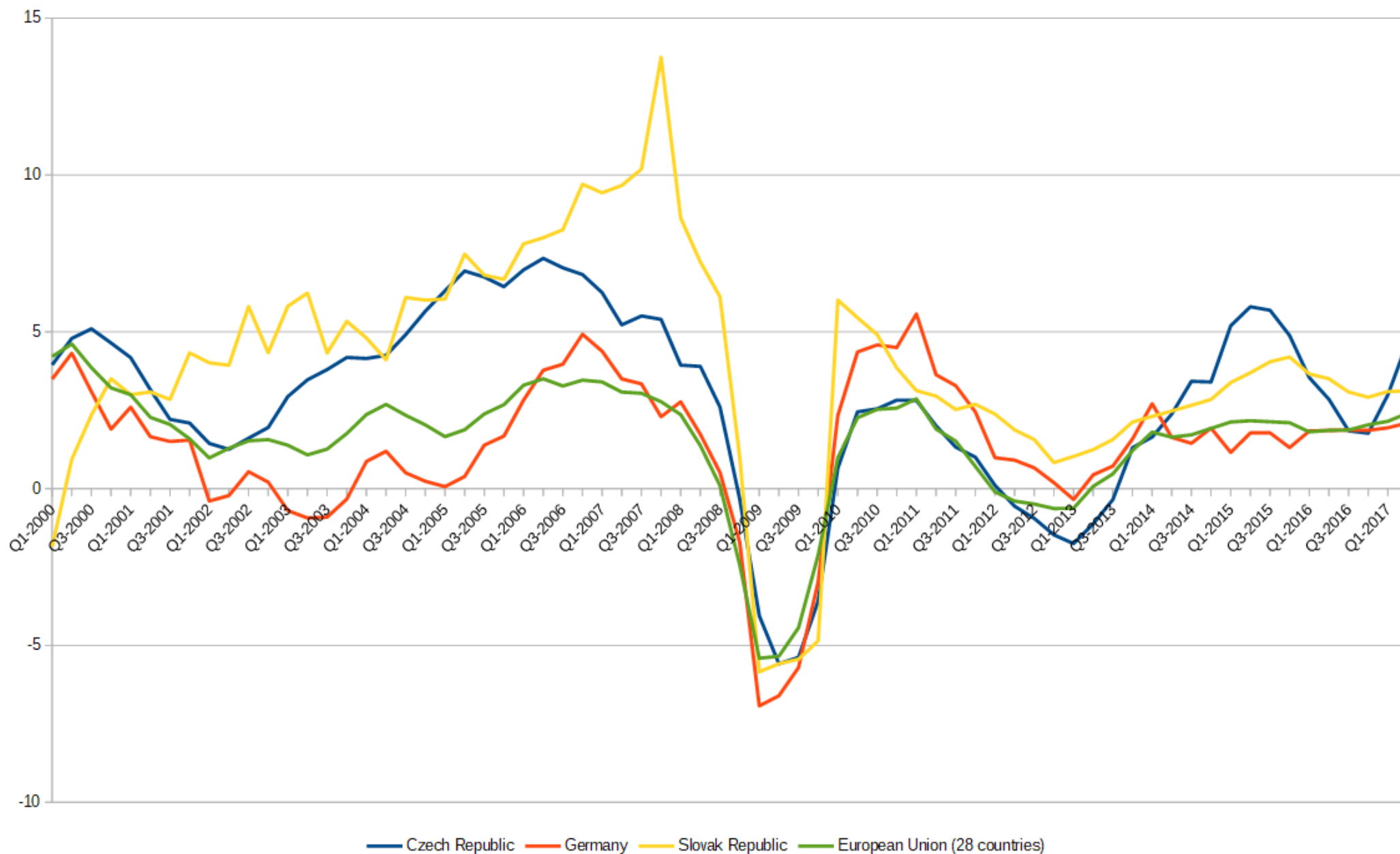
Specifika a aktuální situace ČR

Malá otevřená ekonomika

- Otevřenost ekonomiky je jedinou šancí malé ekonomiky na využití výhod z rozsahu a udržení tempa s většími vyspělými ekonomikami.
- V souvislosti s vlnou populistických politiků je třeba veřejnosti připomínat, že „soběstačnost je cesta do chudoby“ (Roberts, Russel: *The Choice: A Fable of Free Trade and Protection*, Pearson; 3rd edition, 2006).
- Eseje *Já, tužka* (Read, 1958) a *Petice výrobců svíček* (Bastiat, 1845) patří do učebnic.
- Teorém lokomotivy – nelze si dělat iluze, že máme svůj ekonomický růst ve vlastních rukách.

Růst reálného HDP

Srovnání se stejným obdobím předchozího roku, sezónně očištěno (Zdroj: OECD.Stat)

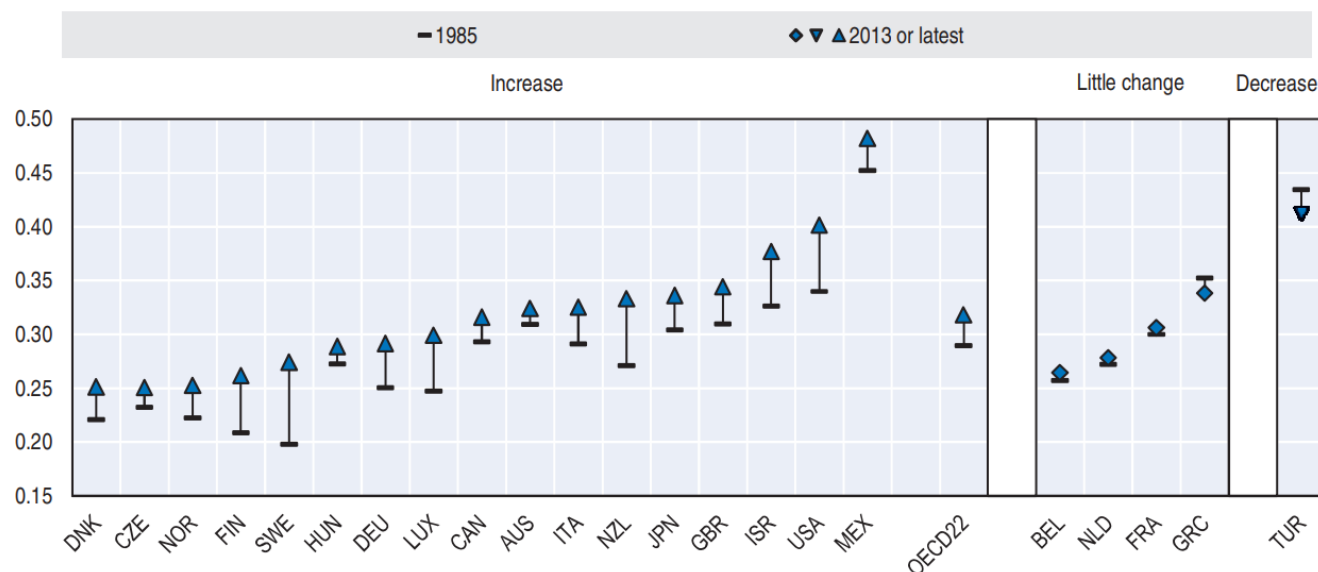

Hospodářský růst

- Meziroční nárůst HDP ve druhém čtvrtletí 2017 o 4,5 % předčil všechna očekávání.
 - Nízká nezaměstnanost (4 %) a vysoká poptávka firem po pracovní síle (rekordních 190 tisíc volných míst) se projevila na mzdách.
 - Vyšší mzdy podnítily domácí poptávku, zahraniční poptávka též silná.
 - Vysoké jsou i investice firem.
- Dlouhodobě ale růst Německý nepřekonává. Volatilita růstu volá po stabilizátorech a tlaku na přebytkové rozpočty v dobrých letech.
- Obecně dobré vyhlídky do blízké budoucnosti, i když existují globální obavy z dopadů řešení finanční krize (odklad reálných následků cestou QE a zadlužení se).

GINI koeficient

Gini coefficients of income inequality, mid-1980s and 2013, or latest available year

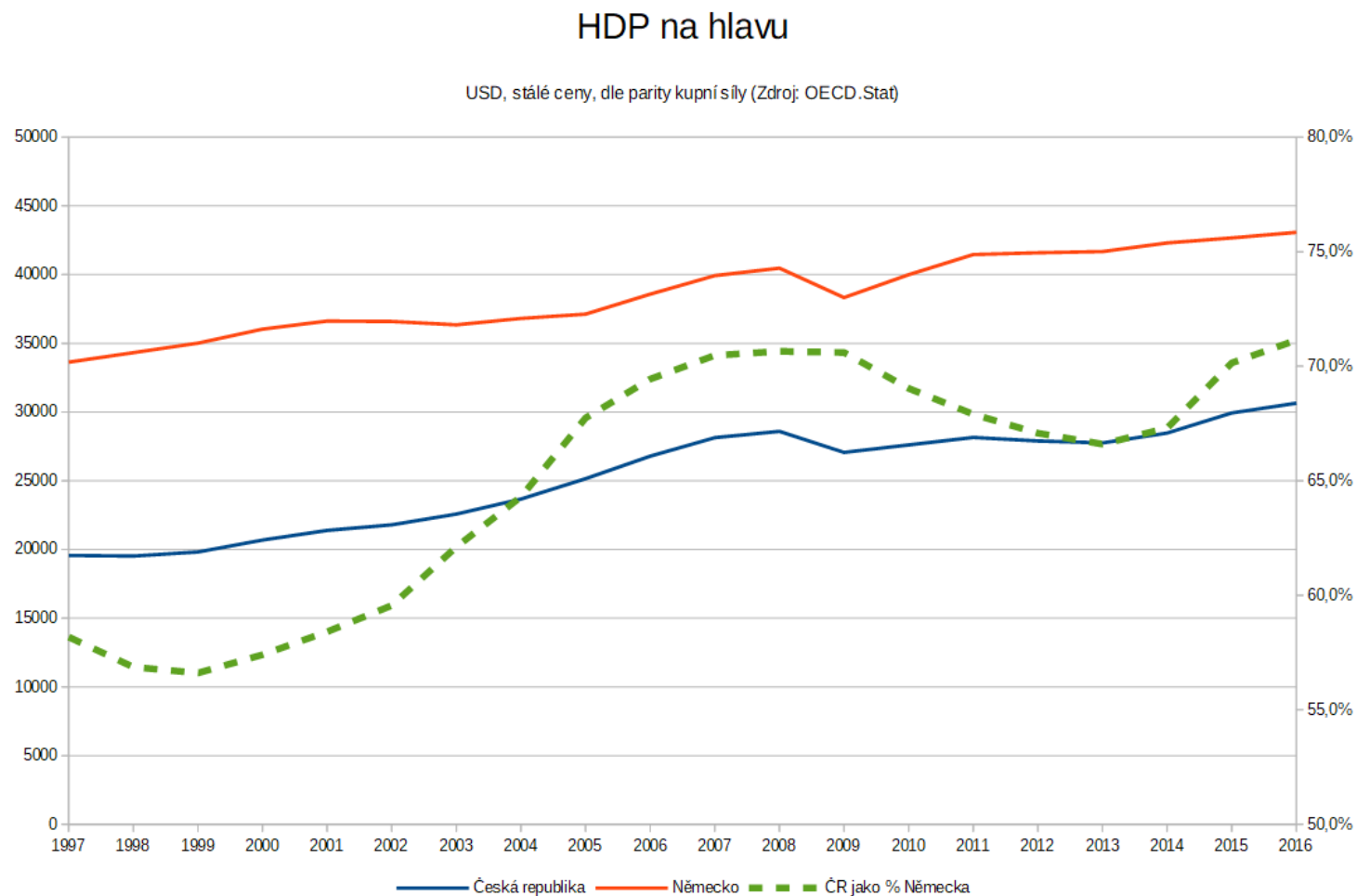

- ČR je 12. nejrovnější země dle bohatství a 7. podle příjmu, v roce 2011 jsme dle CIA byli dokonce 4. země.
- Důkaz široké střední třídy a úspěšné transformace (srovnejme s mocí oligarchů v dalších post sovětských zemích).
- Zdroje:
 - Distribution of family income – Gini index, The World Factbook, CIA.
 - OECD 2015 In It Together Chapter 1 Overview Inequality. 21 May 2015. Organisation for Economic Co-operation and Development. More recent Gini data p.41.
 - "Global Wealth Databook 2016". Credit Suisse Research Institute. Retrieved May 29, 2017.

Mezinárodní srovnání a vztahy

Konvergence k západu (1)

I přes velmi dobré začátky se proces dohánění ekonomické úrovně západní Evropy značně zpomalil, což je ale zcela pochopitelné.

Konvergence k západu (2)

- Malá ekonomika nemůže plně využívat výhod větších trhů a úspor z rozsahu → potřeba kooperace s cizími firmami.
- Malá ekonomika čelí mnohem větší hrozbě prvků monopolního chování → ÚOHS.
- Jazyková i legislativní bariéra (města na obou stranách americko-kanadské hranice provozují 80 % obchodu s ostatními městy vlastní země).
- ČR nemá žádnou výraznou legislativní výhodu (daňový ráj, bankovní tajemství). Proti těmto cestám však sílí mezinárodní tlak.

Konvergence k západu (3)

- Malá ochota Čechů stěhovat se za prací.
 - Nízká mobilita může souviset s trhem s nemovitostmi.
Legislativa (nemovitost a pozemek, věcná břemena, dluhy, kompletní centralizovaná evidence).
- Lidský a morální kapitál stále poznamenán komunismem (hluboká transformace společnosti trvá déle, než změna legislativy a vytvoření institucí). Dohled je drahý.
- Špatná pověst transformace a vnímání podnikatelů.
Lepší povědomí veřejnosti o ekonomické situaci ve světě by mohlo zlepšit pověstný postkomunistický pesimismus.

HDP a HNP

- Česká republika se otevřela světu a jejímu rychlému začlenění do západního světa silně pomohly zahraniční investice, za které nyní platíme odlivem kapitálu.
- Jedinou cestu nápravy vysokého poměru HDP/HNP (který ale nevidím nikterak tragicky) spatřuji v podpoře inovací a podnikání obecně.
- Kapitál vždy poteče k těm, kteří jsou napřed a inovují.

Vybrané příležitosti a problematické oblasti

Podpora vědy a vzdělání (1)

- Kvalitní vzdělání je evidentní priorita a z vlastní zkušenosti můžu říci, že ve vysokoškolském prostoru probíhají nutné změny rozumným tempem.
- Primární a sekundární stupeň hodnotím hůře.
 - O vzdělání se mluví jako o jediné široké 150 let nereformované oblasti. Role učitelů.
- Ale nejasné kauzality (Bils, Mark, and Peter J. Klenow. 2000. "Does Schooling Cause Growth?" American Economic Review, 90(5): 1160-1183).
- Prostor pro role online kurzů po vzoru Cursea, Udacity či Stanfordské univerzity.
 - Úspora, peer-to-peer.

Podpora vědy a vzdělání (2)

„Doplňuji k hodnocení grantů svoji nedávnou zkušenost. Když jsem se podíval, že můj grant není financován, když získal průměrně neuvěřitelných 97 % možných bodů od celkem 3 oponentů (nevím, kdo tito lidé byli), bylo mi z grantové agentury sděleno, že budou financovat jen projekty, které získaly průměrně 100 %. To podle mě samo o sobě vypovídá o (ne)strannosti hodnocení. Je možné, aby Vám 3 nespřátelení oponenti dali všichni 100 % bodů? To je něco co může existovat jen v České republice a i zde je vidět určitá "deviace systému".“

(autor výroku si nepřál být jmenován)

Příležitost jménem Blockchain

- Blockchain je technologie stojící za krypto měnami (Bitcoin, Ethereum, Litecoin, Ripple,...) ale umožňující více.
- Již nyní umožňuje velmi rychlé (sekundy či minuty) a levné (poplatky 0-30 Kč) transakce po celém světě.
- Je kontroverzní pro vysokou míru anonymity, leč potenciál technologie je nezpochybnitelný (extrémně bezpečná, spolehlivá, modifikovatelná).
- ČR má velmi dobře nakročeno (8. na světě v počtu Bitcoin ATMs, Trezor, Paralelní Polis, Bitcoin komunita).
- Pro malou ekonomiku je obtížné soutěžit s velkými v zavedených oblastech. Ukázat legislativní podporu a ochranu nově vznikajícím technologiím typu blockchain je možná cesta.

Zdraví

- ČR má velmi dobře fungující zdravotnictví.
- Přesto nejsme zdravá společnost (obezita, alkohol, tabák). Brzký reálný věk odchodu do důchodu.
 - Veřejnost je třeba na změny připravovat dlouhodobě (prostor pro morální authority).
 - Prostor pro vyšší podporu hromadné dopravy a cyklistiky.
- V systému nejsou patrné známky odměn pro lékaře s dobrou preventivní činností ani občany se zdravým životním stylem.

Stárnutí populace

- Nepřípravenost systému na blížící se propad poměru přispěvatelů/poběratelů dávek očekávaný v letech 2040-2060 považují za zásadní problém.
- Nízký náhradový poměr PAYG systému nepůjde zvýšit. Soukromé úspory jsou nízké.
- Veřejnost je třeba včas lépe informovat o nepřípravenosti státního aparátu, jen tak lze doufat ve větší spoluúčast. Transparentnost na všech úrovních.
- Současné zpomalení ekonomického růstu a nárůst zadlužení je extrémně nežádoucí. Vysoké zadlužení je udržitelné jen dokud je míra reálného ekonomického růstu vyšší než reálná úroková míra na státních dluhopisech.

Děkuji za pozornost

Připomínky, spolupráce:

zdenek.rosenberg@gmail.com